

פרשת תולדות
ה' כסלו ה'תשפ"ד
שנה י"ב גליון ט'

הדלקת הנרות	מוצאי שבת	סדר קריש לשבת	לעיקוואוד
4:20	5:51	8:31/9:13	ברוקלין
4:18	5:48	8:30/9:13	ירושלים
4:03	5:55	8:09/8:46	בני ברק
4:17	5:52	8:10/8:48	אלעד
4:11	5:53	8:10/8:48	

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

ואלה תולדות יצחק בן אברהם וגו'.

...עיקר כחו של יצחק היה מה שהוא היה כל ימיו במחשבתו שאיננו ראו לכלום רק מה שהוא **בן אברהם**, כי כן דרך כל הצדיקים שכל סמיכתם על זכות אבות להמשיך עליהם מקדושתם...

תפארת שלמה, בתו"ד

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו.

ולכאורה צ"ל למה החזיק יעקב אבינו ע"ה בעקב עשו והרי כבר הי' ברור באותה שעה שעשו הוא שיצא ראשון, וכי סבר שיוכל לפעול דבר מה באחיותו ולהפוך הסדר, אתמהא.

אלא שלימוד גדול למדנו מכאן, **שכמה שיש ביכלתו של אדם להלחם ברע עליו לעשות ולא לשאול שאלות אם יועיל או לאו**, וכאשר אנו רואים כאן שיעקב עשה פעולה שלכאורה לא נראה בה שום פתח תקוה שיועיל משהו, ואכן ע"י פעולתו זאת להכניע את עשו זכה שלבסוף מכר לו את הבכורה. ומזה צריך כל אדם ללמוד שאעפ"י שהוא בשפל המצב בשאול תחתית ועפ"י דרך הטבע לא נראה מאין יבוא עזרו, עכ"ז אסור לו להתייאש וצריך הוא לעשות כל מה שביכלתו ועי"ז יזכה להתגבר ואף להתעלות במדריגות, והבין.

קדושת מרדכי, מהרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב ז"ע

יעקב נתן לעשו לחם וכו' ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשיו את הבכורה.

אין ספק שכל אחד מאתנו חפץ מאד לדעת מה חושבים עליו בשמים. החפץ חיים היה אומר שיש דרך לדעת זאת

כתוב (שמואל א ב, ל) כי מכבדי אביו ובוזי יקלו, הקב"ה אומר שאת **אותם שמכבדים אותו הוא מכבד**, ולמכבדים אותו הוא רוכש בוז. והנה, לכבד את הקב"ה פירושו שרצון ה' ועבודת ה' חשובים בעיניו, נמצא שכל שעניין עבודת ה' חשוב בעיניו יותר כך הוא חשוב בשמים יותר, וההיפך חלילה להיפך. ולא משום מידה כנגד מידה, אלא שזוהו המודד לערכו האמיתי של האדם. ניתן להגדיר חשיבותו של אדם נמדדת לפי מידת החשיבות שהוא מייחס לעבודת ה'.

זהו גם הלימוד הגדול שעלינו ללמוד מעשיו, כפי שראינו (במאמר הקודם שם) היה ראוי לחול שם שמים על עשיו כשם שחל על יעקב וגם היה ראוי שיצאו ממנו מלכים, אך מאותה שעה שביזה את הבכורה הפך להיות (עובדיה א, א) בוזי אתה מאד, וכדברי הפסוק שהביא החפץ חיים ובוזי יקלו.

כאשר אנו בוחנים את עצמנו בכנות מתברר שאיכפת לנו מאד מה אומרים עלינו החברה שמסביבנו, ופעמים שאנו אף מקריבים רוחניות בכדי לשאת חן בעיני החברה, או מבטלים תורה בכדי לרכוש מעמד בחברה, אך חובה לזכור שמעלת האדם נמדדת על פי **מה שמחשיב** ואוי לו למי שמגלה במעשיו שדעתה של החברה חשובה בעיניו יותר מדעתו של הקב"ה עליו. ואף ששם טוב הוא דבר רצוי, אך שם טוב אין פירושו להתאים את עצמו לרצונותיה של החברה, אלא לנהוג בהנהגות שמביאים לנשיאת חן בעיני אלוקים ואדם. עוד יש לדעת, שגם בעה"ב שנאלץ לעסוק לפרנסתו, הנה

אם הוא ינצל כל עת פנוי לעסוק בתורה וגם בזמן שעוסק בפרנסתו הוא יצפה לרגע שבו יסיים את עבודתו ויוכל לחזור ללימוד – בעה"ב זה יהיה נכלל עם אותם שאמר עליהם הקב"ה כי מכבדי אבדו, שהרי אצל בעל בית זה ניכרת ההחשבה של עסק התורה למרות שעוסק לפרנסתו בחלק משעות היממה.

מה מביא לכבד את עבודתו של מקום: א, שמכיר בערכו של המלך. ב, הידיעה כמה עבודת ה' שלנו פועלת על כל העולמות. ג, כמה קדושה מושפעת עלינו ע"י קיום המצוות. ד, השכר שמקבלים על קיום המצוות.

לעבדך באמת, מהגה"צ ר' דב יפה זצ"ל משגיח דיישבת כנסת חזקיהו

ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אבין מדבר וכו'.

עוד י"ל שמרמז כאן על עם קדוש בני קל חי, כשרואין ח"ו שיצא עליהם גזירות רעות מהמסטינים ומקטריגים **אל יתיאשו מלהתאמץ בתפלה כי בודאי יש יכולת בידם על ידי תפלתם להשי"ת לבטל מעליהם כל הגזירות אשר לא טובים הנה ויתן השי"ת בלבם עלינו לטובה**, וזהו רבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר, היינו שיתפללו ויתחננו להשי"ת שירחם עליהם ועי"ז יוכלו לבטל מעל עצמם כל הגזירות רעות ויהפך לבבם של המסטינים ומקטריגים עליהם לטוב, כי הנה שמעתי גו' מדבר גו' עשו אחיך לאמר, מדבר, הוא לשון הנהגה וממשלה היינו מה שנתן לו השי"ת כח וממשלה לעשות כרצונו הוא רק לאמר, היינו אמירה לחוד, שיאמרו לגזור עלינו גזירות לא טובים אבל לא שיעשו בפועל ממש כי מה שנתן השי"ת בלבם לגזור עלינו הוא רק לאיים עלינו ולהפחיד אותנו כדי לשבור לבנו הזונה ונשוב אל השי"ת בתשובה שלימה באמת בכל לב ונפש ולהתפלל לפניו ית' באמת בלב זך ונקי והקב"ה חפץ ומשתוקק לתפלתן של ישראל ובודאי יקבל תפלתן ותשובתן הרמתה וממילא יתבטלו הגזירות כי השי"ת יתן בלבם לרחם עלינו ולהיטיב עמנו בכל מיני טובות כי לב מלך והשרים הוא ביד ה' לכל אשר יחפוץ יטנו, ונמצא שכל הגזירות הם רק באמירה ולא בעשיה בפועל ממש ח"ו, כי אין שום אמירה בעולם שתהא נחשבת כעשיה ממש וזאת אמרותיו של השי"ת וית' אמרת ה' צרופה (שמואל ב כב, לא) כי הוא אומר ועושה ומדבר ומקיים וכל דבריו אמת וצדק. ותיכף בשעת אמרותיו הק' מיד נחשב האמירה למעשה וכאלו כבר עשאה.

אוהב ישראל, מהרה"ק מאפטא ז"ע

ראה ריח בני כריח שדה.

ר"ל אפילו בשעה שיש לו ריח שדה שעוסק בשדה, עם כל זה יודע אשר ברכו ה', ואינו תולה במקרה כי אם **בהשגחה**, שתמיד אינו סר מחשבתו מה'.

ייטב לב, בתו"ד

כשמוע עשו את דברי אביו וכו'.

במדבר (ריבה טו, ד) זעקה אחת הזעיק את אביו ונפרע לו, שנאמר ויזעק זעקה גדולה ומרה. נ"ל לפרש הא דוכה עשו לברכת יצחק והיה כאשר תריד, משום **שהצטער כל כך על שהפסיד ברכתו של יצחק אביו**, מזה נשמע שהאמץ בברכת צדיק שתתקיים, ובוכות זה עצמו שצעק וכוה על הפסד הברכה זכה שברכו יצחק.

כתב סופר, בתו"ד

רהשי ההלכה

פסקים ובידור הלכות בדברים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי זצ"ל

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקל חסידים בני ברק, מו"ץ בשבט הלוי
ונח"מ פסקי מורן ישיבת מור

פסקי הלכות

מהלכות דבר חריף הנוגעות לבשר וחלב

א. המתנת ו' שעות לאחר אכילת דבר חריף שנחתך בסכין של בשר: מאכל חריף וכגון בצל שנחתך בסכין בשרי אף אם הסכין אינו בן יומו אסור לאוכלו בחלב. אבל אין צריך להמתין אחריו שש שעות (ברעק"א בגליון סי' פ"ט על דברי הש"ך סק"ט כ' דאם אכל דבר חריף שנתבשל בקדרה של בשר מותר לאכול בגינה אחריו, ולפי"ה דבר חריף שנחתך בסכין של בשר).

ב. אכילת דבר חריף שנחתך בסכין של חלב בתוך ו' שעות לאכילת בשר: אכל בשר יכול לאכול אחריו בתוך ו' שעות דבר חריף (וכגון בצל) שנחתך בסכין של חלב, ונהגו להקל בזה אף אם היה הסכין בן יומו (בפמ"ג או"ח סי' תצ"ד א"א סק"ו כ' לאסור אכילתו לאחר בשר וביד יהודה בפי"ה א"א סי' פ"ט סק"ה מסיק להקל כשאינו בן יומו ובמבית לוי ז"ד בשם מורן זצ"ל דלמעשה נהגו להקל בזה אפילו בן יומו).

ג. סכין או מטחנה שחתכו או טחנו בו דבר חריף שבלע טעם בשר או חלב האם דין המטחנה או הסכין כדין הדבר החריף: נחלקו הפוסקים בדין סכין או מטחנה שחתכו או טחנו בו בצל או שאר דבר חריף שנחתכו בסכין של בשר או של חלב (שדינים כבשר או כחלב ואסור לאוכלם עם המין השני) האם דין המטחנה והסכין כדין הדבר החריף, ונפקא מינה שאם יטחנו או יחתכו בסכין זה או במטחנה זו בצל או שאר דבר חריף יהא דינם כדין הבצל הראשון שאסור לאוכלו עם המין השני. יש אומרים שהטעם הראשון הנמצא בבצל עובר כמות שהוא למטחנה או לסכין ודינם כדין הסכין הראשון, וממילא אם יחתכו או יטחנו בהם דבר חריף יהיה אסור לאוכלו עם המין השני, והוא הדין לפי שיטתם שאם יחתכו בסכין חלבי בצל שנחתך בסכין בשרי יאסור הסכין החלבי משום שבלע מטעם הבשר הנמצא בבצל.

ויש אומרים שאין הטעם שבדבר החריף יוצא כמות שהוא לסכין השני ונחשב כנ"ט בר נ"ט וממילא אם יחתכו בו בצל יהיה מותר לאוכלו עם המין השני (ויש מהם שכתבו שאין הטעם יוצא כלל מהדבר החריף לסכין השני שאין בלוע יוצא מאוכל בלא רוטב), ולמעשה אין להקל בדין זה אלא עם צירופים נוספים (במג"א סי' תנ"א סק"א כתב שאם דבר חריף שנחתך בסכין של בשר נעשית המדוכה בשרית ואם ידוכו בה דבר חריף אחר יאסור לאוכלו בחלב ובאבן העזר יו"ד סי' צ"ו ס"ג חולק דאין הדבר חריף מבלע את כל הטעם שבלע בסכין והוי כנ"ט בר נ"ט, והחוו"ד שם סק"ו חולק מטעם אחר דאין הבלוע שבדבר החריף יוצא בלא רוטב וכ"כ בפמ"ג באו"ח סי' תמ"ז ומשב"ג סק"ג לגבי סכין אמנם לענין מדוכה כ' בא"ח סי' תנ"א סק"א דבנידוך ונעשה כקמח לא שייך בלוע, ובמשנ"ב סי' תנ"א סק"צ ובחכמ"א כלל מ"ט ס"י הביאו דברי המג"א להלכה, ועי' בספר מנחת לוי ז"ד בשם מורן זצ"ל שקשה לפסוק נגד גדולי הפוסקים כהמג"א וע"כ אין להקל רק בצירופים נוספים ועי' באריכות בברורי הלכות הכא שהארכנו להקל בנידוך שאפשר להקל בו מכמה צירופים).

בידורי הלכות

טחון בצל ששרה בחומץ בכלי בשרי שאינו בן יומו בבלנדר פרווה האם נעשה הבלנדר בשרי

שאלה: בצל ששרה כמה שעות בחומץ בכלי בשרי שאינו בן יומו ולאחר מכן טחון את הבצל בבלנדר פרווה האם נעשה מעתה הבלנדר בשרי?
תשובה: ידועה היא המחלוקת בין המג"א באו"ח סי' תנ"א סק"א ובין האבן העזר ביו"ד סי' צ"ו ס"ג בדין מדוכה שדכו בה דבר חריף שחתכוהו בסכין של בשר, שלדעת המג"א נעשית המדוכה בשרית וכל תבלין חריף שידוכו בה מעתה נעשה בשרי ואסור לאוכלו בחלב (והוא משום דס"ל דכמו שטעם הבשר הראשון שהיה בסכין עבר לדבר החריף כמו שהוא ולא נקלש מכח דוחקא דסכינא ודבר חריף וכנפסק ביו"ד סי' צ"ו כמו כן עבר עיקר הטעם מהדבר החריף למדוכה משום דוחקא דדיכה, ויוצא שוב כל טעמו כשידוכו בה שוב פעם דבר חריף). אמנם לדעת האבן העזר לא נעשית המדוכה בשרית ואם ידוכו בו דבר חריף יהא דינו כפרווה (והוא משום דס"ל דדבר חריף יכול להוציא את כל הטעם הראשון שנכנס מהבשר לסכין אבל אין הדבר החריף יכול להבליע את כל הטעם הנמצא בתוכו למדוכה ונמצא שהטעם שנכנס למדוכה הוא טעם שני והוי נ"ט בר נ"ט טעם ראשון בסכין ובדבר החריף, וטעם שני במדוכה).
ועיין בחוו"ד סי' צ"ו סק"ו שהביא דברי האבן העזר וכתב דלא היה צריך לזה דבלא"ה דברי המג"א תמוהין, דודאי אין המדוכה יכולה לבלוע הטעם הבלוע בדבר החריף שהרי אין בלוע יוצא מאוכל בלא רוטב, ואפשר דמיירי בבלוע שמן דיוצא בלא רוטב עכ"ד, ועיין בפמ"ג או"ח סי' תנ"א א"א סק"א שנתקשה ג"כ בזה וכתב דאף אם תמצא לומר שאין דוחקא וחריף מפליט בלע מאוכל [וציין למש"כ בסי' תמ"ז במשבצות זהב סק"ז דאם חתך צנן בסכין של בשר ואח"כ חתכו בסכין של חלב לא נאסר הסכין דלא יצא הבלוע מהבצל לסכין] מכל מקום בנידוך ונעשה כקמח לא שייך בלע עכ"ד (והיינו דיש חילוק לדבריו בין כשחתך בסכין שאינו מוציא הבלוע לבין נידוך במדוכה שמחמת דקות קמח לא נחשב כבלוע), ובמשנ"ב סי' תנ"א ס"ט סק"צ הביא דברי המג"א להלכה בלא חולק וכ"כ להלכה בחכמת אדם כלל מ"ט ס"י, ועיין בספר מנחת לוי יורה דעה הלכות בשר וחלב בדיני דבר חריף ס"ט ובהערה סק"א דדעת מורן זצ"ל שאף שרבים חולקים על המג"א מ"מ א"א לפסוק נגד גדולי הפוסקים כמו המג"א [ובפרט שבמשנ"ב וחכמ"א פסקו כמותו] ולכן אין להקל בדין זה אלא עם צירופים נוספים.
ומעתה נשאר לנו לדון מה יהיה הדין בנדו"ד בבלנדר פרווה שטחנו בו בצל ששהה כמה שעות (פחות ממועת לעת) בחומץ בכלי של בשר שאינו בן יומו האם נעשה הבלנדר בשרי, ותחילה יש לדון האם בלע הבצל מטעם הבשר שבכלי דלכאורה כיון שלא שהה בכלי מעת

לעת לא הוי כבוש, אמנם הכא שאני דכיון שנכבש בחומץ הרי הוא ככבוש אם שהה כשיעור שיתנו על האור ויתחיל להרתיח וכמבואר בשו"ע יו"ד סימן ק"ה ס"א, ולפי"ז כיון שנכבש בו בצל שהוא חריף (ובנוסף לזה גם החומץ הוא דבר חריף וכמבואר במג"א סימן תמ"ז סק"ח) דינו כבשרי דבדבר חריף לא אמרינן נ"ט בר נ"ט וכנפסק ביו"ד סי' צ"ו ס"ב, ואף דהיה כלל שאינו בן יומו הרי קי"ל דבדוחקא וסכינא דבר חריף או בבישול דבר חריף (וה"ה בכבוש ודבר חריף) מחליא ליה לשבח וכנפסק שם בס"א ובס"ג לענין דוחקא ובסימן צ"ה ס"ב ברמ"א לענין בישול, וממילא אם טחנו את הבצל הנכבש בבלנדר פרווה קיבל הבלנדר את עיקר טעם הבשר שהיה בבצל ונעשה בשרי לדעת המג"א הנ"ל.
אמנם נראה דבנדו"ד יש להקל מכמה צדדים א. דבש"ך סימן ק"ה סק"ב השיג על המחבר שכתב דחומץ דינו כציר ונעשה כבוש בשיעור שירתיח וכתב הש"ך דמדברי הפוסקים נראה דרק בציר שיש בו כח המלח נעשה כבוש בשיעור זה אבל בחומץ צריך מעל"ע [ובמג"א סימן תמ"ז סק"ח הכריע שיש לחלק בין חומץ חזק שנעשה כבוש בשיעור שירתיח ומוזה מיירי המחבר ביו"ד סימן ק"ה ס"א לבין חומץ שאינו חזק דבעינן מעל"ע וכן הכריע בפמ"ג בסימן ק"ה שפ"ד סק"ב], ב. עוד יש לצרף מש"כ הטי"ז ביו"ד סימן ס"ט סק"א דשיעור כבישה בשיעור שיתנו על האור וירתיח שייך רק במאכל אבל מכלי אינו מפליט רק במעל"ע ולא בזמן קצר כזה, ועי' בש"ך שם סק"ח שדחה דברי הדרישה שכתב דציר מפליט מכלי בשיעור שירתיח דלעולם אין מליחה לכלים ואין בכח המלח להפליט מכלי, ובפמ"ג שם משב"ג סק"א ובשפ"ד סק"ח כתב דלדעת הטי"ז גם בחומץ דינא הכא, אבל לדעת הש"ך שכתב דהטעם הוא משום דאין כח המלח מפליט מכלי י"ל דבחומץ חזק מפליט בשיעור שירתיח, אלא שכיון שלד' הש"ך אין חומץ מפליט כלל בשיעור שירתיח וכמש"כ בסי' ק"ה סק"ב א"כ נמצא בדין לטי"ז ובין לש"ך אין חומץ מפליט מכלי בכבישה פחות מעל"ע [ועיי"ש ברעק"א על הגליון שבמג"א סימן תמ"ז סק"ז הסכים להדרישה דבשיעור שירתיח מפליט גם מכלי], ג. יש לצרף דיעות הראשונים דלא אמרינן מחליא ליה לשבח רק בקורט של חילתית, וגם יש לצרף דיעות הראשונים דרק צנן נחשב לדבר חריף וכמבואר בש"ך סימן צ"ו סק"ב (אמנם עיי"ש בפמ"ג שפ"ד סק"ב דאין לצרף לספק דיעות הראשונים דבצל וחריין אינם נחשבים לדברים חריפים דכפי הנראה חריין ובצלים חריפים יותר מצנן).
ועל כן נראה להלכה שאין הבלנדר נחשב כבשרי במה שטחנו בו בצלים אלו ומותר לטחון בו בצלים אחרים ולבשלם בחלב.

הילולא דצדיקא

גלב"ע
ה כסלו תצ"ב
מנו"כ באוסטראה

הרה"ק
ר' שמואל אליעזר איידליש
זי"ע – המהרש"א

אלה תולדות

רבינו הק' הרה"ק הר"ר שמואל אליעזר איידליש זצ"ל שמו הטוב נקרא עד הלום בסילודין בקדושה רבינו המהרש"א, והוא, האלוף המרומם פאר הדור נר ישראל יש גלותא וריש מתיבתא (ש"ת מהר"ם מלובלין סימן קצו), רב הרבנים וגאון הגאונים, אור ישראל וקדושו, צדיק יסוד עולם (נוסח ההספד על רבינו), המאור הגדול מאור הגולה ומאור עינינו בהלכה מרא דשמעתא ה"ה הגאון מהרש"א אשר בדק כל חורין וסדקין ויורד לעומק וצלל במים אדירים והעלה מרגינתא דלית ב' טימי ולא הניח בל סדק ובדק אשר לא תיקן וכל דבריו מיוסדים על אדני השכל ויסודות חזקים וכל הרוחות שבעולם לא יניענו ולא יזיזנו ממקומו ואין יערב לבי לגשת לסתור או לחלוק בשום דבר מדבריו וכל החולק עליו כחולק על השכינה" (לשון הר"ר יואל ב"ר יצחק בעמח"ס חידושי הלכות בהקדמתו לספרו). "ואם היו העולם יודעים מגדלות צדקותו ושבח מעלתו של רבינו היו לוחכים העפר שעל גבי קברו" (שארית ישראל בשם רבינו מרן הבעש"ט הקדוש).

רבינו נולד לאביו הרה"צ הר"ר יהודה זצ"ל מנכבדי העיר קראקא המעטירה, ומגדולי היחס, והיה מיוחס עד רבינו יהודה החסיד. ולאמו הרבנית גיטל ע"ה, ונתיחסה על אחת המשפחות המפוארות, היתה נכדתו של הגאון הקדוש רבי יהודה ליואי הזקן מפראג. כבר משנות נעוריו הכירו בו הכל כי לגדולות הוא עתידו, והתמדתו היתה לשם ולתהילה בפייה של כל תלמידי חכמים וגדולי ישראל בעת ההוא, עד שכינהו אותו בשם התואר "העילוי מקראקא".

על התמדתו של רבינו מסופר, כי כאשר ישב רבינו ללמוד וראה כי העייפות מתחלת להתגבר עליו, היה נוטל חבל דק המשתלשל מן התקרה וקושר את קצהו בשערו הארוך. קול ניגון לימודו הערב מתגבר בחדר שעה אחר שעה, והנה הכריעה עייפות היום ותנומה חטפתו, ראשו מבקש להישמט אל השולחן, אך הנה חש הוא במשיכת החבל בשערו, מיד מתנער כארי ושוב צולל לעומק תלמודו כבראשונה.

רבינו גדל בבית אביו, ונתגדל שם לשקוד על דלתי התורה במסירות נפש אין קץ, בהגיע עת דודים, ביקשה הרבנית אידל ליפשיץ ע"ה אלמנת הרה"צ הר"ר משה ליפשיץ זצ"ל רבה של בריסק, לזכות בעילוי הצעיר כחתן לבתה, והתחייבה להחזיק את חתנה על שולחנה ולכלכלו כל ימי חייה. ואז עקר רבינו דירתו לעבר העיר פוזנא מקום מגורי חמותו.

מיד בהגיעו לעיר פוזנא הכירו בו כולם גדלותו וצדקותו בתורה הק', וכך התקבצו סביב רבינו למדנים מופלגים, מהם עילויים ומתמידים אשר התלוו אליו מעיר הולדתו. חמותו הרבנית נטלה על שכמה את עול אחזקתם והייתה מספקת כל צרכיהם. בחלוף תקופה קצרה, יצא שמו של רבינו בכל הגלילות של פוזנא, התחילו לנהור מכל מרחבי הארץ להשתעשע עמו בדברי תורה ולהתבשר מחידושי. הישיבה בראשותו הלכה והתרחבה,

וחמותו כלכלה במשך עשרים שנה בני הישיבה. "והיא היתה אשה גדולה ורבת פעלים, ותעש ביתה בית ועד לחכמים, והחידושים אשר חידשו בו חכמים הוציאה היא לאור על שם החבורה הקדושה" (תולדות המהרש"א), ולאות הכרת הטוב התחיל רבינו לחתום שמו בשם "שמואל אליעזר איידליש".

הרבנות בחעלם

בשנת שס"ה, נפטרה עליו חמותו כשמכל רכושה לא נותר אלא סכום מצער. סכום זה הספיק בדיוק לאחזקת בני הישיבה עד תום ימי השלושים. ואז הסתיימה תקופת השובע ורבינו סגר בלב כבד את הישיבה. והיה בעת ההוא, שלחו בני קהילת חעלם משלחת לרבינו שיבוא לכהן פאר כרב בעירם, ובידם כתב רבנות. רבינו כראות זאת, ראה בכך אות מן השמים, וכך עבר לעבר העיר חעלם, והחל לכהן כבוד בקהילת חלם. וכך ישב שנים מספר והנהיג את העיר ביד רמה והקריין מהורו והדרו.

הרבנות באוסטראה

כעבור שנים מספר, נענה לבקשתם המעטירה של בני קהילת אוסטראה, ועבר לשבת על כס הרבנות בעיר הגדולה. מיד בבואו לשבת באהלה של תורה בעיר הגדולה לאלקים אוסטראה, פתח את שערי ישיבתו כמקדם והחל להרביץ תורה לתלמידים. השמועה נפוצה במהירות ואלפי בחורים ממדינות הסביבה נהרו לאוסטראה, התדפקו על דלתות הישיבה ובקשו לדלות ממי המעיין המתגבר.

צדיק גזור

בכפר הסמוך לאוסטראה היה שני סוחרים ששכרו במכירת בדים לסחורה, פעם אחת שמעו כי בכפר הסמוך ישנו אשה אחת גויה שנפל לה בירושה סך עצום של בדים למכירה, מיד הלכו לשם וקנו הכל בסכום מציאה. בלילה כטוב לבו ביון, נכשל ר"ל אחד מהסוחרים בעבירה חמורה של יין נסך ומאכלות אסורות... מיד כאשר התעורר משכרונו וזכר את דבר המעשה אשר עשה, נשברה לבו בקרבו על גודל המכשילה אשר עשה, ולא ידע מנוחה לנפשו. והיה כאשר נסעו שני הסוחרים לעירם ראה הסוחר השני איך שחבירו שבור ורצוף, ולחץ עליו שיספר לו סיבת שבירתו מהו, וכאשר סיפר לו, התחיל לומר ולדבר על לבו, אל לך לשות כל זאת לנפשך, הלווא כעת הרווחתו סכום עצום שמזה נוכל לחיות כל ימי חיינו בהרחבת הדעת, והיה לך עוד זמן הרבה לשוב בתשובה שלימה, אבל הסוחר לא שת לבו לכל הדברים האלו. ובראות הסוחר השני, כי כן הוא, ברצונו ליישב את דעת חברו הציע לו כי יקנה ממנו את עונש העבירה תמורת חלקו בהמקח. הלה לא היסס ובתקיעת כף העביר לידי הסוחר השני את סכום הכסף הרב שהרויח בהמקח. לימים נפטר הסוחר השני לבית עולמו, ותקופה קצרה לאחר מכן החל להטריד את חברו בחלום כי יבוא עמו לבית דין של מעלה להתדיין אודות אותה פרשה, וטענתו בפיו, כי לא היה באמת ברצונו לקנות ממנו חלקו בעבירה, ולא עשה כן אלא לרצונו. הסוחר המבוהל

מיהר מיד אל רבינו המהרש"א וסח בפניו את דבר החלום, רבינו המהרש"א האזין בכובד ראש לכל דבר המעשה, ואמר, אל תפחד מהחלום, ואם כי ישנה החלום תאמר לו, כי התורה לא בשמים הוא, ואם חפץ הוא להתדיין עליו להתייצב לפני בית דינו של המהרש"א ושם יפסק הדין. והנפטר מיד הסכים לדברי רבינו, וכך העידו איזה יום שיבוא להתדיין בבית דינו של רבינו. ביום המיועד הוציא רבינו כרוז שיבואו כל בני העיר לראות כי יש דין ויש דין, וכל כל נעלם יבוא כל אדם למשפט לפני בית דין של מעלה, וכך נהרו כל בני קהילה ומחוצה לה אל בית הכנסת הגדול שהתמלא עד אפס מקום. מחיצה מיוחדת נתלתה בפינה שהוקצתה לנשמת הנפטר. הכל עצרו את נשימתם עת צווה המהרש"א על הנפטר לשאת את טענותיו, וכולם שמעו קול בוכים שמתאונן על גודל השטות שעשה בחייו. והיה כאשר דמם הקול, פסק המהרש"א כי מאחר שהמקח במכירת העבירה נעשתה בהכרה מלאה, ולכן הסוחר הראשון פטור וזכאי. ומ"מ אקבל עלי וכל בני קהילה להתפלל לתיקון נשמת הנפטר. וכך יצא שמו של רבינו ביתר יראת הכבוד כאשר ראו כולם האיך שנתקיים בו "הקב"ה גזור וצדיק מבטלו".

אשכנחיה דרבי

רבינו ז"ל נפטר במוצאי שבת קודש ה' כסלו שנת שצ"ב, ונטמן בבית החיים של אוסטראה. גם במותו גמל חסד גדול עם אנשי קהילתו וכך מובא המעשה; בדרך הראשית באוסטראה ניצב בית תיפלה גדול של הנוצרים שהיה מטיל חיתתו על היהודים, כאשר תמיד כשעבר מסע לוייה שם בדרך לבית העלמין, היה פעמון גדול שהתחיל לצפצף ע"י כוחות הטומאה, ומיד נקבצו כל אנשי הבית והיו משטים במלווים את כלבי המשמר, ומשליכים עליהם חפצים להניסם מן המקום, והיה ביזוי גדול למתים ולחיים. וכך במשך שנים רבות העדיפו יהודי אוסטראה להאריך את דרכם ולהוביל את הנפטרים בדרך העוקפת סביב חומת העיר. לפני פטירתו זימן רבינו לתלמידיו, והורה להם, כי לאחר פטירתו יניחו על מיטתו את ספרו אשר זכה להוציא לאור, וישאו את המיטה בסמוך לאותו בית תיפלה, וזירום לבל יפחדו ויחתו והכל על מקומו יבוא בשלום. כאשר ציווה כן נעשה, וכך היה כי בעת ההלוויה נשאו התלמידים את המיטה באומץ בדרך הראשי, אנשי בית התיפלה, בראותם את היהודים קרבים עם ארון קבורה בידיהם, מיד ביקשו לפגוע בהם כהרגלם, אך לפליאה ולתדהמת כולם, והנה, רבינו התרומם והתיישב על המיטה, והחל לעיין בספרו הקדוש שהיה מונח לצידו, וכך התחיל לעלעל בספרו. הדקות חלפו והנה נשמעו זעקות שבר מכל עבר, כאשר ראו כולם איך בית תיפלתם החל לשקוע באדמה על כל שוכניו, וכך בכל פעם שדפדף רבינו בספרו שקע הבית תיפלה עוד ועוד, לא חלף זמן רב ומן הבנין הגבוה והמאיים נותרו רק צריחי הגג המבצבצים מן האדמה עד היום, לזיכרון ולעדוה. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

באור החסידות

"אמת ליעקב" – יסוד האמונה ביושר דברי אמת

על הכתוב "ויעקב איש תם ישב אהלים" (בראשית כה כז) כתב רבינו בחיי שלכאורה היה ראוי לומר 'יעקב איש אמת', כיון שמידתו אמת, וכמאמר הנביא "תתן אמת ליעקב" (מזכ"ה ז כ). אין זאת אלא שהלשון "תם" מורה על מידת אמת. ורומז ביותר שאמת היא מידה ההמכרעת, והיינו מלשון 'תיומתי' שבלולב, שהוא אמצעיית בין העלין לימין ולשמאל. הן על יסוד מידת אמת שהוא העטרה לראש אותו צדיק אמר הרמ"ק **מאפא זי"ע** (מובא בספר 'שפתי צדיקים' פרשת ויצא) שכשבא יעקב אבינו לעולם ראה שאין העולם מתקיים רק על האמת, כי מידת אמת אין בו שום פסולת, והוא דבר השווה לכל, שאפילו רשעים נגמורים מודים על האמת שהוא מידה טובה, ומה שהם מחזיקים את השקר - הוא רק שבשביל טובתם והנאתם משליכים את האמת ארצה, אבל כשרואים איזה שקר מאחרים, הרי שגם הם שונאים ומגנים אותם. כי זה גלוי וידוע לכל, שבלתי אפשר להיות התנהגות העולם בלא אמת. לכן דיבק עצמו יעקב אבינו במידת האמת שהוא חותמו של הקב"ה (שבת נה א; יומא סט ב).

כי אמת הוא הראש וראשון לכל דבר שבקדושה, והוא נדבק ביסוד האמונה, כדברי הרמ"ק **רבי פנחס מוקאריין זי"ע** (מדרש פנחס עמוד מא אות ג) על מה שאמרנו בגמרא (מכות כד א) 'בא חבקוק והעמידן על אחת' - 'וצדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב ד). לשון 'והעמידן', היינו לפי דאיתא (שבת קד א) שקר אין לו רגלים, ואנו אומרים 'אמת ואמונה', כי מי שמדבר אמת יש לו רגלים ויש לו אמונה בהש"ת, משא"כ מי שאומר שקר, השקרנים הגדולים יש להם הרחורי עבודה זרה. לכן אמרו 'והעמידן, שמי שיש לו אמונה בודאי אומר אמת, לכן יש לו העמדה על רגליו.

לא זו בלבד, אלא כל הצלחת האדם בענייני עולם הזה, כולם תלויים ועומדים בקיום מידת האמת על כל פרטיה ודקדוקיה, ובטעם הדבר פירש להפליא הרמ"ק **ר' לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע** בספרו קדושת לוי (פרשת בראשית) על דברי המדרש (בראשית רבה ח ה) שבשעת בריאת העולם, אמת אמר אל יברא, מה עשה הקב"ה השליך אמת ארצה, שנאמר "אמת מארץ תצמח" (תהלים פה יב). הנה כי כן האדם שהוא שקרן אינו יכול לעסוק בענייני עולם הזה, כי מי שהוא שקרן אין רוצים לעשות עימו אפילו משא ומתן, ואפילו לא לדבר עימו. ובאמת בשאר מצוות אפילו כשאדם אינו מקיים חס וחלילה, אף על פי כן יכול לעסוק בעסקי זה העולם. והענין למה הוא כן שבלא אמת אינו יכול לעסוק אפילו בעסק העולם הזה, ולא כן בשאר מצוות. הכלל הוא, כי האמת הוא מדרגה גדולה ואינו בא בניקל, ואם היה באפשרי לעולם להתקיים בלא האמת, לא היה האדם מעורר עצמו לבוא אל האמת, ולא היה עושה שום דבר לבוא אל מדרגת האמת. ולזה עשה הש"ת **שבלא אמת לא יוכל להתקיים אפילו בעסקי העולם הזה**, בכדי שעל ידי זה יעורר עצמו לבוא אל האמת בעבודת הבורא יתברך. וזהו השליך אמת ארצה, שגם בארצות לא יתקיים בלא אמת.

על דרך הרמז הוסיף ודרש בספה"ק **בת עין** (פרשת נח) שאכן זהו עיקר האדם העובד את בוראו, שיהיה תמיד בבחינת אמת, כלומר, שיהיה תוכו כבור, ואז הוא מכונה בשם 'אדם', כמו שאיתא (יבמות סא א) 'אתם קרואים אדם', כשהוא בבחינת 'אתם' אותיות 'אמת'; או קרואים בשם אדם, שיהיה מקושר בקשר אמין וחזק בבחינת האמת במחשבה דיבור ומעשה. וכך הוכיח ללמד תועים בינה בספה"ק **באר מים חיים** (פרשת משפטים) שכשאדם עושה דבר שלא למען כבוד הש"ת, אפילו אם ילמוד כל היום ומתענה, הרי זה שקר, שהרי זה כל האדם כבונת עבודתו להתרחק מן השקר, ולהיאיחו באמת, כי אמת הוא כשעושה דבר למען שמו יתברך לעבוד בזה, זה אמת הוא, ומתקדש ומתדבק בקדושת בוראו שחותמו אמת.

ושכר ההולך בדרך אמת כתב בספה"ק **ליקוטי מוה"ר** (מהדורא קמא סימן קיב) שהעיקר שהכל תלוי בו הוא אמת, לילך בדרך אמת לפי מדרגתו, כי 'חותמו של הקב"ה אמת' והוא יסוד הכל, כי אמת הוא ראש תוך סוף. ומיון שהוא במדרגת אמת, אזי כביכול נתלבש בו אור הש"ת בעצמו, אשר חותמו אמת, ואז נאמר עליו "ה' אורי וישעי" (תהלים כו א) וכיון שה' אור לו, ויכול למצוא פתחים הרבה לצאת מהחושך והגלות שהוא סגור שם. ומה גם שההולך בדרך אמת וזכה לקרבת אלקים טוב, ונענה בכל עת בבקשתו אל הש"ת כמו שפירש בספה"ק **דגל מנהג אפרים** על הפסוק "יקרא שמו יעקב" (כה כז) שמי הוא זה ואיזה הוא אשר ניתן לו הזכות לקרא בשמו של הקב"ה, תשובה לדבר, "יעקב", היינו מי שהוא במדרגת אמת, כמו שכתוב "קרוי ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת" (תהלים קמה יח).

ועל כולנה, כל התעוררת הגאולה נוקפת ועומדת בכח מידת האמת, וכמובא בספה"ק **שארית ישראל** (שער השוכבים"ם שחיתמו של הקב"ה אמת, ובבחינת "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים" (ישעיה מד ו), ואז על ידי שיהיה כל אחד בבחינת מידת האמת, אז יהיה **קיומו גלוי**, כמו שבבקשים יקבץ נפוצות קודר, "וברמאים גדלים אקבצן" (ישעיה נה ז) הכל על ידי בחינת אמת שיתאחד בכלל ישראל באמת ובלבב שלם.

צידה לדרך: עבודת האדם בעולם הזה - בענייני רוחניות וגשמיות - לדבוק בכל דרכי במידת אמת, שזהו יסוד האמונה, וזוכה להצלחה בעסקיו, ונענה בכל מבוקשו לאור באור החיים.

נצור לשונך

עפ"י סדר הלימוד היומי

הלכות שמירת הלשון

ה כסלו - הלכות איסורי לשון הרע - כלל ז

יא. וְדוֹקָא אִם הֵם נִפְרִים מִמֶּשׁ, דְּהִינּוּ שְׁהֵם מְגִיעוֹת לְעֵינֵי הַסְּפּוֹר, וְגַם רָאָה אֶת הַדְּבָרִים הַנִּפְרִים בְּעַצְמוֹ. אֲבָל אִם הֵם רְחוּקִין מִזֶּה רַק הוּא פְּעִין דְּבַר הַנִּפְרִי קֶצֶת, אוּ שְׁלֵא רָאָה אֶת הַדְּבָרִים הַנִּפְרִים בְּעַצְמוֹ רַק שְׂמִיעָן מִפִּי אֲחֵרִים, אִין לוֹ בְּזָה שׁוּם יִתְרוֹן כָּלֵל.

יב. וְדַע, דְּאִפְלוּ דְבָרִים הַנִּפְרִים מִמֶּשׁ, אִינוּ מוֹעִיל רַק לְעֵינֵי, שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה מִתָּר לְהֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ אֶת הַדְּבָר שְׂמִסְפְּרִין לוֹ, אֲבָל לְעֵינֵי לִילֵךְ אַחֵר כִּי וְלִסְפֵר דְּבַר זֶה לְאֲחֵרִים, לֹא מְהִי (לֹא מוֹעִיל) דְּלֹא עֲדִיף, מֵאִם רָאָה בְּעַצְמוֹ דְּבַר גְּנוּת עַל חֲבֵרוֹ, שְׂאִסּוֹר לִסְפֵר אַחֵר כִּי לְאֲנָשִׁים, וְכִמוֹ שְׂמִבְּאָר לְעֵיל בְּכָלֵל ד' סְעִיף ג' וְד'. וְדַע עוֹד דְּבִכָּל אִפֵּן אִסּוֹר לְסַמֵּךְ עַל הַתֵּר זֶה שֶׁל דְּבָרִים הַנִּפְרִים מִמֶּשׁ לְהַפְסִידוֹ עַל יְדֵי זֶה בְּמִמּוֹן אוּ לְהַכּוֹת.

מקדש מעט

הסוד שהמלאך אמר בשמים איך להינצל מצרות אכזריות!!

בשמים אמרו זאת 'במפורש' - זה מציל מגזירות וצרות רעות ואכזריות!!

שמענו זאת שוב ושוב אמנם אולי לא נכנס לנו זאת, המדרש אומר דבר, ואם **המדרש אומר איזהו דבר אז זה הוא המציאות!** לית מאן דפליג!! זה המציאות!! **איך יכולים לעכב צרות משוננות?** שלא תבוא שום צרה?

המדרש הוא בבתי מדרשות חלק א פרקי היכלות רבתי פרק ו אות ג, וכן באוצר המדרשים במעשה דעשרה הרוגי מלכות, **וזה לשון המדרש:**

"אמר ר' ישמעאל סח לי סגסגא"ל שר הפ', ידידי שב בחיזקי ואגיד לך מה תהא על ישראל ישתבי בחיזקי והיה מסתכל בי ובכה והיו הדמעות נופלות מעיניו ונופלות על פני אמרתי לו הדר זיו מרום למה תבכה אמר לי ידידי בא ואכניסך ואודיעך מה גנוז לישראל עם קדש תפשני **והכניסני בחדרי חדרים ולגנזי גנזים ולאוצרות של הפנסקים ופתח והראני כמה צרות כתובות צוררות משוננות זו מזו**, אמרתי לו **הללו למי, אמר לי לישראל**. אמרתי לו ויכולין לעמוד בהם? אמר לי למחר בא ואודיעך צרות משוננות מאלה, **למחר הכניסני לחדרי חדרים והראני צרות משוננות מהראשונות אשר לחרב ולרעב ולשבי**, אמרתי לו, **הדר זיוי ישראל בלבד חטאו?** אמר לי, **בכל יום מתחדשות צרות רבות עליהם מאלה וכשנכנסים לבתי כנסיות ועוננין אמן יהא שמה רבא אין אנו מניחים אותם לצאת מחדרי חדרים**. עד כאן המדרש. ובאוצר המדרשים (קדושה ליחיד), מביא הנ"ל ואומר בסיומו: "הא למדת **כמה גדול כח הקדיש שמעכב הצרות ומשמח הקב"ה**".

הגמרא אומרת (שבת דף ק"ט:): כל העונה אמן יהא שמה רבא מברך בכל כחו **קודעין לו גזר דינו!** (דרך גב: לסגור העיניים באמירת יהא שמה רבה הוא סגולה לכוונה באיש"ר).